

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВИДАВНИЧИЙ ДІМ «ГЕЛЬВЕТІКА»

ISSN 2786-9113 (Online)

ISSN 2786-9105 (Print)

ПРИРОДНИЧА ОСВІТА ТА НАУКА

Випуск 5, 2024

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

Головний редактор:

Грицай Наталія Богданівна, доктор педагогічних наук, професор, Рівненський державний гуманітарний університет

Члени редакційної колегії:

Белікова Наталія Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Войтович Оксана Петрівна, доктор педагогічних наук, професор, Рівненський державний гуманітарний університет

Володимирець Віталій Олександрович, кандидат біологічних наук, доцент, Національний університет водного господарства та природокористування

Волошанська Світлана Ярославівна, кандидат біологічних наук, доцент, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Гапон Світлана Василівна, доктор біологічних наук, професор, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Гойванович Наталія Костянтинівна, кандидат біологічних наук, доцент, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Дмитроца Олена Романівна, кандидат біологічних наук, доцент, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Іванців Василь Володимирович, кандидат історичних наук, доцент, Луцький національний технічний університет

Калько Андрій Дмитрович, доктор географічних наук, професор, Національний університет водного господарства та природокористування, Рівненський технічний коледж Національного університету водного господарства та природокористування

Кіндрат Вадим Кирилович, кандидат педагогічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет

Кірвель Іван Йосипович (Kirvel Ivan), доктор географічних наук, професор, Поморський університет в Слупську, Польща

Коржик Ольга Василівна, кандидат біологічних наук, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Ліко Сергій Михайлович, кандидат сільськогосподарських наук, професор, Рівненський державний гуманітарний університет

Лисиця Андрій Валерійович, доктор біологічних наук, професор, Рівненський державний гуманітарний університет

Мартинюк Віталій Олексійович, кандидат географічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет

Мельник Віра Йосипівна, кандидат географічних наук, професор, Рівненський державний гуманітарний університет

Мотузюк Олександр Петрович, кандидат біологічних наук, доцент, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Ольшанський Ігор Григорович, кандидат біологічних наук, Інститут ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України

Онїпко Валентина Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, Полтавський державний аграрний університет

Радослав Мушкета (Radoslaw Muszkieta), доктор педагогічних наук, професор, Університет Миколи Коперника в Торуні, Польща

Сачук Роман Миколайович, доктор ветеринарних наук, старший дослідник, Рівненський державний гуманітарний університет

Сяська Інна Олексіївна, доктор педагогічних наук, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет

Федонюк Віталіна Володимирівна, кандидат географічних наук, доцент, Луцький національний технічний університет

Шейрене Вайда (Šeirienė Vaida), доктор філософії (природничі науки), старший науковий співробітник, Центр природничих досліджень Інституту геології та географії, Вільнюс, Литва

Засновано у 2022 році. Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1742 від 23.05.2024 року.

Мови розповсюдження: українська, англійська, польська, німецька, французька, італійська, литовська, іспанська, болгарська.

Періодичність видання: 6 разів на рік.

Затверджено до друку та поширення через мережу інтернет відповідно до рішення Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол від 31.10.2024 р. № 11).

Матеріали друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. Редакція не завжди поділяє точку зору авторів публікацій.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Фахова реєстрація (категорія «Б»):

Наказ МОН України № 1543 від 20 грудня 2023 року. Наказ МОН України № 220 від 21 лютого 2024 року (спеціальності: 106 Географія, 011 Освітні, педагогічні науки, 017 Фізична культура і спорт, 091 Біологія, 101 Екологія).

Офіційний сайт видання:
<https://journals.rshu.rivne.ua/index.php/natural>

ЗМІСТ

ПРИРОДНИЧА ОСВІТА

Освітні науки

Богайчук В. О.

ЛІДЕРСТВО ТА УПРАВЛІННЯ КОМАНДАМИ.....	5
--	---

Грицай Н. Б., Ойцусь Л. В., Попельницька О. В., Мельник К. І.

РІЗНОМАНІТНІСТЬ ФОРМ І ВИДІВ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З ПРИРОДНИЧИХ ПРЕДМЕТІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	8
---	---

Дунаєвська О. Ф., Сокульський І. М., Луцак І. В., Зубрицька Т. Р.

ВИБІРКОВІ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ДОПОМІЖНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ЕКОЛОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ.....	13
---	----

Коцун Л. О., Дмитроца О. Р., Коцун Б. Б.

АДАПТАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ФАКУЛЬТЕТУ БІОЛОГІЇ ТА ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА ВОЛИНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	19
--	----

Мороз Л. В., Ясногурська Л. М., Масло І. А., Мічуда Н. М.

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧО-МАРКОВАНИХ ОДИНИЦЬ.....	24
---	----

Павелків К. М.

ЛАТИНСЬКА МОВА У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ.....	29
--	----

ПРИРОДНИЧІ НАУКИ

Біологія і біохімія

Гапон С. В., Гапон Ю. В., Пархоменко Н. О.

ДВОРІЧНІ КВІТНИКОВО-ДЕКОРАТИВНІ КУЛЬТУРИ КВІТНИКІВ М. ПОЛТАВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХНЬОГО ВИКОРИСТАННЯ.....	36
---	----

Oitsius L. V., Popelnyska O. V.

INTRODUCTIONS IN THE COMPOSITION OF THE ADVENTIV FRACTION OF THE FLORA OF VOLYN POLISSYA	41
---	----

Сяська І. О.

ФІЗІОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ТА ФАКТОРИ РИЗИКУ РОЗВИТКУ ОЖИРІННЯ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	46
---	----

Чернік І. В.

ФОТОСИНТЕТИЧНІ ПІГМЕНТИ ЛИСТКІВ Cicer arietinum L. СОРТУ БУДЖАК ЗА ІНОКУЛЯЦІЇ НАСІННЯ МІКРОБНИМИ ПРЕПАРАТАМИ.....	51
--	----

Екологія

Біла А. А.

ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СЛІДУ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО ЧАСУ.....	57
---	----

Валерко Р. А., Герасимчук Л. О., Пацева І. Г., Бондарчук В. М., Войналович І. М.

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЧНОЇ МОДЕЛІ ПОКРАЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ.....	62
--	----

Лисиця А. В., Лико Д. В., Портухай О. І., Логвиненко І. П., Лико С. М.

ОЦІНКА ЯКОСТІ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД ТРАНСКОРДОННОЇ РІЧКИ ЗАХІДНИЙ БУГ ЗА ВМІСТОМ СПОЛУК НІТРОГЕНУ.....	67
---	----

Мельник В. Й.

ДОМІНАНТНІ І СУБДОМІНАНТНІ АСОЦІАЦІЇ РОСЛИННИХ УГРУПУВАНЬ ВОДИ РІЧКИ СТИР У МЕЖАХ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	75
---	----

Руденко С. С., Каспрук М. О.

НАТУРАЛЬНІ БАРВНИКИ З КОРИ ПЛОДОВИХ ДЕРЕВ – ПЕРСПЕКТИВНА ЕКОЛОГІЧНА АЛЬТЕРНАТИВА.....	81
--	----

Географія

Запотоцький С. П., Тищенко С. В.

ОСОБЛИВОСТІ ПОКОМПОНЕНТНОГО СКЛАДУ ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ.....	87
---	----

CONTENTS

NATURAL SCIENCES EDUCATION

Educational sciences

Bogaychuk V. O.

LEADERSHIP AND TEAM MANAGEMENT.....	5
<i>Hrytsai N. B., Oitsius L. V., Popeplnytska O. V., Melnyk K. I.</i>	
DIVERSITY OF FORMS AND TYPES OF EXTRACURRICULAR WORK ON NATURAL SCIENCES IN INSTITUTIONS OF GENERAL AND SECONDARY EDUCATION	8
<i>Dunaievska O. F., Sokulsky I. M., Lutsak I. V., Zubrytska T. R.</i>	
ELECTIVE DISCIPLINES AS AN AUXILIARY TOOL FOR THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCES AND OF AN ENVIRONMENTAL POINT OF VIEW.....	13
<i>Kocun L. O., Dmytrotsa O. R., Kocun B. B.</i>	
ADAPTATION OF STUDENTS OF THE FACULTY OF BIOLOGY AND FORESTRY OF LESIA UKRAINKA VOLYN NATIONAL UNIVERSITY TO STUDY IN MARTIAL LAW CONDITIONS.....	19
<i>Moroz L. V., Yasnohurska L. M., Maslo S. A., Mschuda N. M.</i>	
METHODS OF ORGANIZING THE PROCESS OF LEARNING ENGLISH LEARNING DURING THE STUDY OF NATURALLY LABELED UNITS.....	24
<i>Pavelkiv K. M.</i>	
LATIN IN THE TRAINING OF FUTURE PHYSICAL THERAPISTS.....	29

NATURAL SCIENCES RESEARCH

Biology and biochemistry

Hapon S. V., Hapon J. V. Parkhomenko N. O.

BIENNIAL ORNAMENTAL PLANTS IN THE FLOWER BEDS OF POLTAVA.....	36
<i>Oitsius L. V., Popelnytska O. V.</i>	
INTRODUCTIONS IN THE COMPOSITION OF THE ADVENTIV FRACTION OF THE FLORA OF VOLYN POLISSYA.....	41
<i>Siaska I. O.</i>	
PHYSIOLOGICAL MECHANISMS AND RISK FACTORS FOR THE DEVELOPMENT OF OBESITY IN ADOLESCENCE.....	46
<i>Chernik I. V.</i>	
PHOTOSYNTHETIC PIGMENTS OF CICER ARIETINUM L. LEAVES OF THE VARIETY BUDZHAK UNDER SEED INOCULATION WITH MICROBIAL PREPARATIONS.....	51

Ecology

Bila A. A.

DETERMINING THE ECOLOGICAL FOOTPRINT OF HIGHER EDUCATION PROVIDERS DURING WARTIME.....	57
<i>Valerko R. A., Herasymchuk L. O., Patseva I. G., Bondarchuk V. M., Voinalovych I. M.</i>	
SYSTEM ANALYSIS AS A METHODOLOGICAL APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF A STRATEGIC MODEL FOR IMPROVING THE ENVIRONMENTAL SECURITY OF RURAL WATER SUPPLY.....	62
<i>Lysytsya A. V., Lyko D. V., Portukhai O. I., Lohvynenko I. P., Lyko S. M.</i>	
ASSESSMENT OF THE SURFACE WATER QUALITY OF THE TRANSBOUNDARY RIVER WESTERN BUG BY THE CONTENT OF NITROGEN COMPOUNDS	67
<i>Melnyk V. Y.</i>	
DOMINANT AND SUBDOMINANT ASSOCIATIONS OF PLANT GROUPINGS IN THE WATERS OF THE RIVERSTYR WITHIN THE BORDERS OF RIVNE REGION.....	75
<i>Rudenko S. S., Kaspruk M. O.</i>	
NATURAL DYES FROM THE BARK OF FRUIT TREES – A PROSPECTIVE ECOLOGICAL ALTERNATIVE.....	81

Geography

Zapototskyi S. P., Tyshchenko S. V.

PECULIARITIES OF THE COMPONENT WAREHOUSE OF THE TOURIST AND RECREATIONAL SYSTEM...	87
--	----

УДК 37.016:[811.11:5](07)

DOI <https://doi.org/10.32782/NSER/2024-5.05>

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧО-МАРКОВАНИХ ОДИНИЦЬ

Мороз Людмила Володимирівна

кандидат філологічних наук, професор,
завідувач кафедри іноземних мов
Рівненського державного гуманітарного університету
ORCID ID: 0000-0002-2750-8694

Ясногурська Людмила Михайлівна

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Рівненського державного гуманітарного університету
ORCID ID: 0000-0003-3039-447X

Масло Ірина Андріївна

старший викладач кафедри іноземних мов
Національного університету водного господарства та природокористування
ORCID ID: 0000-0002-8637-5000

Мічуда Наталія Михайлівна

старший викладач кафедри іноземних мов
Рівненського державного гуманітарного університету
ORCID ID: 0000-0001-7936-7996

У статті обґрунтовується значущість включення природничо-маркованої лексики у процес навчання англійської мови для студентів природничих наук. Наведено короткий огляд історії її дослідження. Розглянуто класифікацію одиниць, що входять до складу природничо-маркованої лексики. Запропоновано техніку вивчення цієї групи лексики в організації процесу навчання англійської мови, які сприяють засвоєнню природничо-маркованих одиниць, а також набуття елементів знань про ініціо-мовну культуру. Обґрунтовано, що навчання іноземних мов на основі теорії поетапного управління засвоєнням знань, формуванням розумових дій та лінгвістичних понять, пов'язаних із природничими науками, створює умови для студентів, що спеціалізуються в цій дисципліні, усвідомлено та послідовно вивчати мовні структури, відпрацьовувати мовленнєві дії з ними, набувати здатність правильно і гнучко використовувати їх у комунікативній діяльності. У такий спосіб досягається органічне поєднання теорії і практики: засвоєння лінгвістичних понять та їх функціональне використання у мовленнєвій комунікації. Дотримання визначених етапів дає змогу цілеспрямовано управляти процесом засвоєння навчального матеріалу. Такий підхід можна застосовувати в навчанні різних лінгвістичних аспектів (фонетичного, лексичного, граматичного), формуванні всіх видів мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, аудіювання, письмо).

Автори наголошують, що специфіка предмета англійської мови з його комунікативною складовою дає можливість підтримати ідею застосування різних технологій опанування природничо-маркованою лексикою, використовуючи на заняттях як ті технології, що вважаються традиційними, так і ті, які в сучасному трактуванні називають інноваційними. Це саме по собі ставить перед викладачами нагальні питання: визначити рівень володіння студентами англійською мовою та згрупувати їх відповідно до цього; приділяти увагу навчанню англійської мови з використанням різноманітних підходів на кожному занятті з урахуванням професійних компетенцій студентів; розроблення навчальних матеріалів для вивчення природничих наук в умовах інтеграції з англійською мовою у сфері вищої освіти; систематичне вивчення ефективності розробленої та впровадженої моделі.

Ключові слова: природничо-маркована лексика, техніка роботи з лексикою, іноземна мова, класифікація, комунікація.

Moroz L. V., Yasnohurska L. M., Maslo S. A., Mschuda N. M. Methods of organizing the process of learning English learning during the study of naturally labeled units

The article substantiates the importance of including naturally labeled vocabulary in the process of learning English for students of natural sciences. A brief overview of the history of the research is given. The classification of the units included in the naturally labeled vocabulary is considered. The technique of studying this group of vocabulary during the organization of the English language learning process is proposed, which contribute to the assimilation of naturally labeled units, as well as the acquisition of elements of knowledge about foreign language culture. It is substantiated that teaching foreign languages based on the theory of step-by-step management of knowledge acquisition, formation of mental actions and linguistic concepts related to natural sciences creates conditions for students specializing in this discipline to consciously and consistently study language structures, practice speech acts with them, to acquire the ability to correctly and flexibly use them in communicative activities. In this way, an organic combination of theory and practice is achieved: assimilation of linguistic concepts and their functional use in speech communication. Adherence to the defined stages allows you to purposefully manage the process of assimilation of educational material. This approach can be used in teaching various linguistic aspects (phonetic, lexical, grammatical), forming all types of speech activity (speaking, reading, listening, writing).

The authors emphasize that the specificity of the subject of the English language with its communicative component makes it possible to support the idea of using various technologies for mastering naturally labeled vocabulary, using in classes both those technologies that are considered traditional and those that are called innovative in modern interpretation. This in itself raises urgent questions for teachers: to determine the level of English proficiency of students and to group them accordingly; to pay attention to learning English using various approaches in each lesson, taking into account the professional competencies of students; development of educational materials for the study of natural sciences in terms of integration with the English language in the field of higher education; systematic study of the effectiveness of the developed and conducted model.

Key words: naturally labeled vocabulary, technique of working with vocabulary, foreign language, classification, communication.

Постановка проблеми. Неважко зрозуміти, наскільки актуальним є вивчення та викладання англійської мови на світовому рівні. У всіх країнах, де англійська мова вважається недержавною, її викладання та досягненню очікуваного результату приділяється як матеріальна, так і духовна увага. У тому числі і в Україні з перших років незалежності наголошується на важливості викладання іноземних мов, зокрема англійської, поряд з усіма предметами, які потрібно вивчати у сфері середньої та вищої освіти.

На сучасному етапі розвитку освітнього процесу у сфері викладання іноземних мов мета, яка полягає лише в оволодінні мовою, що вивчається, стає неактуальною і недостатньою. Це обумовлюється тим, що в процесі організації комунікації людей різних культур можливе виникнення двозначності та неоднозначності. Звичайно, ця проблема проявляється у вживанні та розумінні природничо-маркованої лексики. Граматичні та фонетичні помилки, неточності в застосуванні загальноновживаної лексики не викликають значної негативної реакції реципієнта стосовно комунікатора, оскільки пояснюються недоліком лінгвістичних знань, тоді як недотримання або порушення соціокультурних норм спілкування за вживання маркованих одиниць лексики, кліше, окремих слів може бути сприйнято як бажання завершити процес комунікації чи, ще більше, навмисно образити співрозмовника [4, с. 768–769].

Результати останніх досліджень. У зв'язку з усім перерахованим вище із середини ХХ століття

природничо-маркована лексика стає предметом дослідження великої кількості наук: лінгвістики, теорії та практики перекладу, а згодом і методики навчання іноземних мов.

Уперше термін «природничо-маркована лексика» використали у своїх роботах Фердинан де Сосюр, швейцарський лінгвіст, засновник структуралізму, основоположник сучасної лінгвістики й один із найвидатніших мовознавців ХХ століття, та Джордж «Сьорс» ван Дрім, нідерландський почесний професор лінгвістики Бернського університету [2, с. 230; 5, с. 67]. За час проведення досліджень і накопичення теоретичної бази були запропоновані еквіваленти поняття, що визначає цей тип лексики, серед них: природознавча лексика, безеквівалентна лексика, лакуни, концепти, природничо значуща лексика. Незважаючи на таке розмаїття термінів, більшість учених, серед яких Емі Роуз Діл, професор лінгвістики Каліфорнійського університету, Санта-Круз, і Азеб Амха (амхарською: አዜብ አምሃ), ефіопський лінгвіст, що працює над морфологією та синтаксисом афрозійських мов, переконані у відсутності потреби диференціювати поняття, згадані вище [1, с. 106; 4, с. 94].

Метою статті є довести, що включення природничо-маркованої лексики до процесу навчання англійської мови для студентів природничих наук має відбуватися на основі теорії поетапного управління засвоєнням знань, формуванням розумових дій та лінгвістичних понять, пов'язаних із природничими науками.

Виклад основного матеріалу. Природознавчий компонент є багатоплановим і створює умови для досягнення таких результатів навчання:

1) навчальні – володіння іноземною мовою як засобом організації процесу комунікації, а також підвищення рівня розуміння культури мови, що вивчається, у царині природничих наук;

2) пізнавальні – розширення світогляду та збагачення розуміння про світ природи через розуміння іншої культури;

3) розвивальні – поглиблення вміння спілкуватися, розвиток мовних і психічних функцій через занурення в іншомовне природознавче середовище;

4) виховні – всебічне виховання особистості через навчання іншомовній культурі спілкування у природознавчому середовищі [1, с. 103].

У цій статті вживатиметься саме термін «природничо-маркована лексика», оскільки він відображає найбільш характерну особливість, що є значущою для дослідження: семантика слова містить відображення природознавчого компонента країни мови, що вивчається.

Зазвичай природничо-марковані одиниці визначають як «слова, що володіють екстралінгвістичним фоном і внаслідок цього є джерелом інформації про традиційність чи нетрадиційність у вживанні природничо-маркованих одиниць серед народу, мова якого вивчається» [1, с. 102–103].

Азеб Амха у своєму дослідженні виділяє три групи природничо-маркованої лексики:

1) реалії – відображають поняття та явища, властиві одній культурі та відсутні в іншій;

2) коннотативні лексичні одиниці – слова, основне значення яких тотожне, але асоціації диференціюються;

3) фонові лексика – слугує для позначення аналогічних явищ у народів, що зіставляються, але мають свої національні особливості (форма, вживання, призначення) [4, с. 102].

У матеріалі, що застосовується в організації навчального процесу під час роботи із студентами, переважають реалії. Реалії традиційно ділять на декілька груп. Розглянемо докладніше кожну групу:

1) географічні реалії – назви географічних об'єктів (the Thames – річка у Британії); назви країн (Wales); назви вулиць та площ (Baker Street) тощо;

2) біологічні поняття – назви рослин (honeydew – медяна роса); назви тварин (dingo – вдруге дикий домашній собака); назви комах (fly – муха); назви явищ – lightning) тощо;

3) астрономічні реалії (планета – planet); (зірка – star); (комета – comet) тощо;

4) хімічні реалії (nitrogen – азот); (кислота – acid) тощо;

5) екологічні реалії (забруднення – pollution); (смог – smog); кислотний дощ – acid rain) тощо [5, с. 72].

Факт переважання реалій пояснюється використанням під час занять автентичних матеріалів. Слова та висловлювання цієї лексичної групи запобігають нашарування значень природничо-маркованих лексичних одиниць і визначаються особливостями володіння мовою студентами природничих наук. Уявлення про навколишній світ сформовані ще на побутовому рівні, що уповільнює можливість аналізу схожих явищ у своїй та іншій культурах. Реалії студенти сприймають як факт, що не вимагає аналізу, але іноді викликає асоціації за однією з ознак. Конотативна й фонові лексика вимагає від студентів застосування комплексних логічних операцій для інтерпретації відтінків семантичного значення лексичної одиниці в порівняльних культурах.

Особливості рівня володіння англійською мовою студентів визначають умови ефективної організації як роботи з іншомовною лексикою, так і навчального процесу загалом. На цьому щаблі розвитку відбуваються значні зміни в пізнавальній сфері людини. Розглянемо докладніше специфічні риси пізнавальних процесів студентів.

Сприйняття. Характеризується недосконалістю та поверховістю. Зберігається тісний зв'язок із діями та інформацією, що несе емоційний відгук. Від пізнання переходить до спостереження [5, с. 74].

Пам'ять. Як відомо, найбільш міцно зберігається в пам'яті все яскраве, емоційно забарвлене. Уже не так добре розвивається механічний тип пам'яті. Процес запам'ятовування вже має осмислений характер через опору на прийоми логічної обробки матеріалу. Потрібно показати важливість та ефективність використання мнемічних прийомів для вирішення навчальної задачі [5, с. 74].

Уява. Базується на процесі сприйняття. Відбувається вдосконалення відтворювального типу уяви [5, с. 74].

Увага. Перехід до довільного типу уваги є не складним завданням для студента, оскільки цього потребує навчальна діяльність. Щоб допомогти йому в розвитку стійкості й довільності уваги, викладачу слід методично грамотно підбирати матеріал до заняття. Інформація повинна мати наочне підкріплення, цікавити. Тільки за умов, штучно створених викладачем, відбуватиметься перехід до підвищеної самоорганізації уваги студентом [5, с. 75].

Мислення. Переважає наочно-подібний тип мислення, що базується на сприйнятті. Спрямованість процесу навчання обумовлюється потребою в активному розвитку словесно-логічного типу. Переважає підкріплення представленої інформації наочними зразками навчального матеріалу, згодом

робота ґрунтується на кодуванні й декодуванні інформації через схеми, таблиці тощо [5, с. 75].

Недостатнє розуміння та засвоєння матеріалу унеможливує застосування отриманої інформації на практиці та для вирішення пізнавальних завдань, поставлених студентом самостійно.

У методиці викладання іноземних мов існує певний набір технік з організації роботи з таким розділом мови, як «Лексика». Їх кількість значно зростає, оскільки техніки, засновані на роботі з перекладом слова, втрачають свою значущість через те, що не несуть рівноцінного смислового навантаження в рідній мові.

У зв'язку зі специфікою досліджуваного типу лексики набір технік, що застосовуються в роботі із цим розділом мови, значно скорочується. У цій статті ми розглянемо деякі з наявних технік, які можна модифікувати для роботи з природничо-маркованою лексикою, а також максимально відповідні особливостям рівня володіння іноземною мовою.

Аналіз особливостей розвитку пізнавальних процесів дає змогу виділити такі критерії для відбору технік для роботи з природничо-маркованою лексикою:

1) використання мнемічних прийомів – вік студента вже не є сензитивним для оволодіння прийомами запам'ятовування; для перенесення слова або вираження в активний словник потрібне оволодіння як семантичним значенням лексичної одиниці, так і його формою;

2) наочність – на цьому принципі ґрунтується розвиток переважної кількості пізнавальних процесів; крім того, його необхідність обумовлюється специфікою роботи з лексичною групою «реалії», одиниці якої не мають аналогів у рідній мові;

3) робота з інформацією, поданою у різних видах (наприклад, схемах, таблицях), дає змогу зберегти мотивацію до процесу навчання; спрямованість на перехід до словесно-логічного мислення.

Мнемотехніки є набором вправ, завдання у яких побудоване особливим чином і спрямоване на закріплення в пам'яті інформації, що вивчається через роботу з образами, особистими асоціаціями, поєднання типів запам'ятовування. Особливістю цієї техніки є організована послідовність завдань, заснована на ускладненні роботи з матеріалом, застосуванні його в нових умовах. Наведемо приклади вправ цього типу:

1) «картки» – створення допоміжних карток на основі уявлень, які виникають в уяві. Виконується малюнок, записується термін іноземною мовою [2, с. 240];

2) «асоціації» – запам'ятовування нового обсягу слів через створення асоціацій до них українською мовою. Найбільш ефективною формою є віршована [2, с. 240];

3) «що де?» – повторення лексичного модуля слів. Потрібно розподілити підписи до карток із зображеннями [2, с. 240];

4) «переплутані букви» – потрібно відновити правильний порядок букв у слові [2, с. 240];

5) «віяло» – розташований горизонтально альбомний лист розділений на три частини. У першому стовпчику записані слова блоку, що вивчається, іноземною мовою. Студенту має написати переклад навпроти кожного з них у другій частині. Після цього перша частина загинається назад. Тепер перед очима лише переклади слів. Потрібно написати в третій частині слова мовою, що вивчається [2, с. 241];

6) «сортування» – створення умов самоконтролю. Належить розсортувати картки на дві групи: «Запам'ятав» та «Не запам'ятав», записуючи слово іноземною. З останньою групою доведеться попрацювати додатково [2, с. 241].

Отже, застосування мнемотехнік створює умови для оволодіння семантикою слова та його формою.

Для активізації набору лексичних одиниць потрібне їх застосування в нових умовах. У цій статті будуть розкриті дві техніки, які створюють такі умови, із зазначенням особливостей роботи з природничо-маркованими одиницями: техніка роботи з відеоматеріалом і техніка складання інтелект-карт.

Техніка роботи з відеоматеріалом традиційно містить три етапи: переддемонстраційний, демонстраційний і післядемонстраційний. До роботи з відео потрібно підібрати матеріал, що містить природничо-марковані одиниці у зрозумілому для контексту. Сам відеофайл повинен мати цінність з погляду розвитку пізнавального інтересу до нової культури. Після підготовки слід направити роботу на освоєння центральних (у цьому відеофайлі) лексичних одиниць через використання мнемотехнік. Переддемонстраційний етап під час роботи із зазначеним типом лексики передбачає як вступну розмову, так і активізацію вивчених слів і виразів. Для підтримки уваги та інтересу під час перегляду ставиться установка: пропонується завдання, яке потрібно виконати після отримання інформації з відеофайлу (наприклад, «Заповни пропуски в тексті», «Прочитай твердження і познач: правда, брехня або не вказано»). На демонстраційному етапі лексичні одиниці, що вивчаються, знаходять нове образне підкріплення, на підставі цього будується робота на третьому етапі. Крім перевірки завдання, наданого перед переглядом, організується робота зі складання низки ознак, власних природничо-маркованої одиниці.

Інтелект-карта являє собою структуровану організацію інформації, представлену ключовими поняттями, зв'язок між якими вибудовується за певним критерієм [2, с. 240] і сприяє відновленню

повного обсягу матеріалу через відтворення логічних зв'язків. Особливість застосування цієї техніки під час вивчення природничо-маркованої лексики полягає у створенні двох варіантів тієї самої картки: на першій – ілюстративно відображені поняття, на другій – прописані поняття та зв'язки між ними. Прикладом подібної інтелектуальної картки може бути інформація про країни-учасниці Об'єднаного королівства. Воно стане ключовим поняттям. Через зв'язок, виражений як «країни-учасники», воно буде ділитися на Англію, Шотландію, Уельс і Північну Ірландію. Від них

можуть бути вибудовані й інші компоненти схеми: рослини-символи, пам'ятки тощо.

Висновки. Отже, робота з природничо-маркованою лексикою є непростим процесом з погляду його організації, але дуже важливим для професійного розвитку студентів природничих наук, їхньої пізнавальної активності, комунікативної компетенції. Представлені техніки вивчення цієї групи лексики, модифіковані з урахуванням особливостей рівня володіння мовою, дають змогу ефективно організувати роботу з освоєння та засвоєння вказаних одиниць.

Література:

1. Deal A. R. A theory of indexical shift: meaning, grammar, and crosslinguistic variation. The MIT Press. 2020. 102–108 pp.
2. Constantin E. Saussure's Third Course of Lectures in General Linguistics (1910–1911) from the Notebooks of Emile Constantin (*Language and Communication series, vol. 12*). French text edited by Eisuke Komatsu & trans. by Roy Harris. Oxford: Pergamon Press. 1993. 226–254 pp.
3. Dalrymple M., Kaplan R. M. Feature Indeterminacy and Feature Resolution. *Language*. 76 (4). 2000. 759–798 pp.
4. Hayward R. J. What's been Happening in Omotic? *Journal of Ethiopian Studies*. 42 (1/2). 2009. 85–106 pp.
5. van Driem G. The Language Organism: The Leiden theory of language evolution. In Mírovský, Jiří; Kotěšovcová, Anna; Hajičová, Eva (eds.). Proceedings of the XVIIth International Congress of Linguists, Prague, July 24–29, 2003. Prague: Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy. 2003. 67–75 pp.

References:

1. Deal, A. R. (2020). A theory of indexical shift: meaning, grammar, and crosslinguistic variation. The MIT Press. 102–108 pp.
2. Constantin, E. (1993). Saussure's Third Course of Lectures in General Linguistics (1910–1911) from the Notebooks of Emile Constantin (*Language and Communication series, vol. 12*). French text edited by Eisuke Komatsu & trans. by Roy Harris. Oxford: Pergamon Press. 226–254 pp.
3. Dalrymple, M., & Kaplan, R. M. (2000). Feature Indeterminacy and Feature Resolution. *Language*. 76 (4). 2000. 759–798 pp.
4. Hayward, R. J. (2009). What's been Happening in Omotic? *Journal of Ethiopian Studies*. 42 (1/2). 2009. 85–106 pp.
5. van Driem G. (2003). The Language Organism: The Leiden theory of language evolution. In Mírovský, Jiří; Kotěšovcová, Anna; Hajičová, Eva (eds.). Proceedings of the XVIIth International Congress of Linguists, Prague, July 24–29, 2003. Prague: Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy. 2003. 67–75 pp.

Наукове видання

Природнича освіта та наука

Випуск 5, 2024

Засновано у 2022 році

Засновники:

Рівненський державний гуманітарний університет;
Видавничий дім «Гельветика»

Періодичність видання: 6 разів на рік

Українською та англійською мовами

Коректура • В. О. Бабич
Комп'ютерна верстка • М. С. Михальченко

Формат 60x84/8. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 10,92.
Підписано до друку 01.11.2024.
Зам. № 0125/010. Наклад 100 прим.

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.